

dubitatio est quin animo solo adipisci possessionem nemo possit¹. — 154. Recuperandae possessionis causa solet interdictum dari, si quis vi dejectus sit; nam ei proponitur interdictum cuius principium est, unde tu illum vi deiecasti: per quod is qui deiecit, cogitur ei restituere rei possessionem, si modo is qui dejectus est nec vi nec clam nec precario possiderit². Quod si autem vi aut clam aut precario possiderit³. — 155. Interdum tamen vi aut clam aut precario possideret, cogeret restituere possessionem: velut si armis eum vi deiecerim, nam praetor omnimodo⁴. — 156. Tertia divisio interdictorum in hoc est, quod aut simplicia sunt, aut duplicia⁵. — 157. Simplicia sunt, velut in quibus alter actor, alter reus est; qualia sunt omnia restitutoria aut exhibitoria; nam actor est qui desiderat aut exhiberi aut restitui, reus is est a quo desideratur ut exhibeat aut restituat⁶. — 158. Prohibitoriorum autem interdictorum alia duplicia, alia simplicia sunt⁷. — 159. Simplicia sunt, quibus prohibet praetor in loco sacro aut in flumine publico ripave ejus aliquid facere; nam actor est qui desiderat ne quid fiat, reus is qui aliquid facere conatur⁸. — 160. Duplicia sunt velut uti possidetis interdictum et utrobi. Ideo autem duplicia vocantur, quia par utriusque litigatoris in his conditio est, nec quisquam praecipue reus vel actor intelligitur, sed unusquisque tam rei quam actoris partes sustinet⁹; quippe praetor pari sermone cum utroque loquitur, nam summa conceptio eorum interdictorum haec est: uti nunc possidetis, quominus ita possideatis vim fieri veto. Item alterius: utrobi hic homo de quo agitur, apud quem majore parte hujus anni fuit, quominus is eum ducat, vim fieri veto.

161. Expositis generibus interdictorum, sequitur ut de ordine et de exitu eorum dispiciamus: et incipiamus a simplicibus. — 162. Igitur (cum) restitutorium vel exhibitorium interdictum redditur, velut ut restituitur ei possessio qui vi dejectus est, aut exhibeatur libertus cui patronus operas indicere vult, modo sine periculo res ad exitum perducitur, modo cum periculo. — 163. Namque si arbitrum postulaverit is cum quo agitur, accipit formulam quae appellatur arbitraria: nam iudicis arbitrio, si quid restitui vel exhiberi debeat, id sine poena exhibet vel restituit, et ita absolvitur. Quodsi nec restituat, neque exhibeat, quanti ea res est condemnatur; sed actor quoque sine poena experitur cum eo qui neque exhibere, neque restituere quidquam offeri nisi calumniae iudicium ei oppositum fuerit. — 164. Observare debet is qui volet arbitrum petere, ut ita cum petat antequam ex iure exeat, id est, antequam a praetore discedat: sero enim petentibus non indulgetur. — 165. Itaque si arbitrum non petiverit, sed tacitus de iure exierit, cum periculo res ad exitum perducitur; nam actor provocat adversarium sponione si contra edictum praetoris non exhibuerit aut non restituerit: ille autem adversus sponionem adversarii restipulatur; deinde actor quidem sponionis formulam edit adversario, ille huic invicem restipulationis: sed actor sponionis formulam subjungit, et aliud iudicium de re restituenda vel exhibenda, ut si sponione vicerit, nisi ei res exhibeatur aut restituatur¹⁰. — 166. Res ab eo fructus licitando... tantisper in... adversario suo fructuaria stipulatione... potestas haec... adversarios qui... contentio fructus licitationis est scilicet qua... esse... tantisper... vendit... postea alter alterum sponione provocat, quae adversus edictum praetoris interdicti nobis facta essent invicem si non restituantur: adversus sponionem vel... cum una inter eos sponio... stipulatio... fit... fundo... restitui... iudex apud quem de ea re agitur, illud scilicet requirit (quod) praetor interdicto complexus est, id est, uter eorum eum fundum easve aedes, per id tempus quo interdictum redderetur, nec vi nec clam nec precario possiderit. Cum iudex id exploraverit, et forte secundum me iudicium sit, adversarium quidem et sponionis et restipulationis summas quas cum eo feci, condemnat; et convenienter me sponionis et restipulationis quae mecum factae sunt, absolvit: et hoc amplius, si apud adversarium meum possessio est, quia is fructus licitatione vicit, nisi restituat mihi possessionem, Cascelliano sive secutorio iudicio condemnatur. — 167. Ergo is qui fructus licitatione vicit, si non probat ad se pertinere possessionem, sponionis et restipulationis et fructus licita-

1. Inst. IV, 15, § 5. — 2. Sententia tale quid postulat: ab ipso possiderit. — 3. Inst. IV, 15, § 6. — 4. Id. — 5. Id. § 7. — 6. Id. — 7. Id. — 8. Id. — 9. Id. — 10. In Codice tale quid sequi existimatur: Adversarius quanti ea res sit condemnatur.

tionis summam poena nomine solvere, et praeterea possessionem restituere jubetur; et hoc amplius fructus quos interea percepit, reddit. Summa enim fructus licitationis non pretium est fructuum; sed poena nomine solvitur, quod quis alienam possessionem per hoc tempus retinere et facultatem fruendi nascisci conatus est. — 168. Ille autem qui fructus licitatione vicit est, si non probat ad se pertinere possessionem, tantum sponionis et restipulationis summam poena nomine debet. — 169. Admonendi tamen sumus, liberum esse ei qui fructus licitatione vicit erit, omnia fructuaria stipulatione, sicut Cascelliano sive secutorio iudicio de possessione recipienda experitur, ita... de fructus licitatione agere: in quam rem proprium iudicium comparatum est, quod appellatur fructuarium, quo nomine actoris satis accipiatur. Dicitur autem et hoc iudicium secutorium, quod sequitur sponionis victoriam: sed non aequo Cascelliano vocatur. — 170. Sed quia nonnulli, interdicto reddito, cetera ex interdicto facere volebant, atque ob id non poterat res expediri, praetor... Comparavit interdicta... et cetera ex interdicto... sine causa... fuerint... sponsori... etiam juris... velut si iudicati aut depensi aut damni iniuriae¹, aut legatorum per damnationem relictorum nomine agitur². Ex quibusdam causis sponionem facere permittitur, velut de pecunia certa credita et pecunia constituta: sed certe quidem credita pecuniae, tertiae partis; constituta vero pecuniae, partis dimidia³. — 172. Quodsi neque sponionis neque dupli actionis periculum ei cum quo agitur, conjugatur, ac ne statim quidem ab initio pluris quam simpli sit actio, permittit praetor iusjurandum exigere, non calumniae causa se infutias ire: unde quamvis heredes, vel qui heredum loco habentur, dupli non amplius obligati sunt. Item feminis pupillisque remitti solet poena sponionis; jubet tamen eos jurare. — 173. Statim autem ab initio pluris quam simpli actio est: velut furti manifesti quadrupli, nec manifesti dupli, concepti et oblati tripli; nam ex his causis et aliis quibusdam, sive quis neget sive fateatur, pluris quam simpli est actio⁴.

174. Actoris quoque calumniae coercetur: modo calumniae iudicio, modo contrario, modo iusjurando, modo restipulatione. — 175. Et quidem calumniae iudicium adversus omnes actiones locum habet, et est decimae partis causa; adversus interdicta autem, quartae partis causa. — 176. Liberum est illi cum quo agitur, aut calumniae iudicium opponere aut iusjurandum exigere non calumniae causa agere. — 177. Contrarium autem iudicium ex certis causis constituitur: velut si injuriarum agatur; et si cum muliere eo nomine agatur, quod dicatur ventris nomine in possessionem missa dolo malo ad alium possessionem transtulisse; et si quis eo nomine agat, quod dicat se a praetore in possessionem missum ab alio quo admissum non esse. Sed adversus injuriarum quidem actionem, decimae partis datur; adversus vero duas istas, quinta. — 178. Severior autem coercitio est per contrarium iudicium; nam calumniae iudicio x partis nemo damnatur, nisi qui intelligit non recte se agere, sed vexandi adversarii gratia actionem instituit, potiusque ex iudicis errore vel iniquitate victoriam sperat, quam ex causa veritatis; calumnia enim in adfectu est, sicut furti crimen. Contrario vero iudicio omnimodo damnatur actor, si causam non tenuerit, licet alia opinione inductus crediderit se recte agere. — 179. Utique autem ex quibus causis contrario iudicio agere potest, etiam calumniae iudicium locum habet; sed alterutro tantum iudicio agere permittitur. Qua ratione si iusjurandum de calumnia exactum fuerit, quemadmodum calumniae iudicium non datur, ita et contrarium dari non debet. — 180. Restipulationis quoque poena ex certis causis fieri solet: et quemadmodum contrario iudicio omnimodo condemnatur actor si causam non tenuerit, nec requiritur an scierit non recte se agere; ita etiam restipulationis poena omnimodo damnatur actor. — 181... si ab actore restipulationis poena petatur, ei neque calumniae iudicium opponitur, neque iusjurandi religio iungitur: nam contrarium iudicium in his causis locum non habere palam est.

182. Quibusdam iudiciis damnati ignominiosi fiunt: velut furti, vi bonorum raptorum, injuriarum; item pro socio, tutelae, mandati, depositi. Sed furti aut vi bonorum raptorum aut injuriarum non solum damnati notantur ignominiosi, sed etiam pacti... scriptum est, et recte; plurimum enim interest, utrum ex delicto aliquis, an ex contractu debitor sit⁵. Illa parte edicti id ipsum... fidejussorio nomine iudicio convenitur⁶: etenim...

1. Inst. IV, 16, § 1. — 2. Integra sententia haec esse videtur: Reo infutias, ex quibusdam causis dupli actio constituitur, velut si iudicati, aut depensi, etc. — 3. Inst. III, 27, §§ 7 et 4, et IV, 6, § 25. — 4. Id. IV, 6, §§ 26 et 27, et 16, § 1. — 5. Id. 16, § 2. — 6. Locus eo pertineret vide-

183. In summa sciendum est, eum qui... agere et eum qui vocatus est... patrono et liberto... et in eum qui adversus ea egerit, poena constituta est¹. — 184. Qui autem in jus vocatus fuerit (ab) adversario, ni eo die finiverit negotium, vadimonium ei faciendum est, id est, ut promittat se certo die sisti. — 185. Fiant autem vadimonia quibusdam ex causis pura, id est, sine satisfactione, quibusdam cum satisfactione, quibusdam iusjurando, quibusdam recuperatoribus suppositis, id est, ut qui non steterit, is protinus a recuperatoribus in summam vadimonii condem-

netur: eaque singula diligenter praetoris edicto significantur. — 186. Et siquidem iudicati deponsive agatur, tanti fiet vadimonium, quanti ea res erit; si vero ex ceteris causis, quanti actor juraverit non calumniae causa postulare sibi vadimonium promitti: nec tamen pluribus quam sestertium c milibus fit vadimonium. Itaque si centum milium res erit, nec iudicati deponsive agatur, non plus quam sestertium quinquaginta milium fit vadimonium. — 187. Quas autem personas sine permissu praetoris impune in jus vocare non possumus, easdem nec vadimonio in-vitas obligare possumus, praeterquam si praetor aditus permittit¹.

1. Inst. IV, 16, § 3.

1. Reliquum folium a litteris vacuum est: ductus enim in posteriore paginae parte tales sunt quales in fine libri vel operis alicujus pingi solent.

GAII INSTITUTIONUM FINIS